

Serghei Nilus

**Pe malul râului dumnezeiesc
Însemnările unui ortodox**

Volumul V

Traducere din limba rusă de
preot profesor Teoctist Caia

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2020

Cuprins

Dedicație	5
Prefață la a doua ediție	9
Prefață la a treia ediție	11

Cele mărețe în cele neînsemnate Însemnările unui ortodox

1. Despre cum un ortodox a fost readus la credința ortodoxă	15
2. Una dintre minunile contemporane ale Cuviosului Serghie	50
3. Călătoria la Sihăstria Sarov și la mănăstirea de maici a Sfântului Serafim de la Diveevo	58
POSTFAȚA I	117
4. Ucenica Maicii Domnului și a lui Serafim (Judecătorul de Simbirsk, Nicolae Alexandrovici Motovilov)	120
5. Duhul lui Dumnezeu, Care S-a sălășluit vădit în Părintele Serafim de Sarov în timpul convorbirii sale despre țelul vieții creștine cu Nicolae Alexandrovici Motovilov, judecător și moșier de Simbirsk (Din amintirile aflate în manuscris ale lui N.A. Motovilov)	189
POSTFAȚA A II-A	229
6. Părintele Serafim și judecarea unui ucigaș (Din amintirile unui procuror adjunct, luteran)	233
7. Un episod din viața Starețului Ieroschimonah Ambrozie de la Sihăstria Optina	245

8. Părintele Egor Cekriakovski	253
9. Una dintre tainele iconomiei lui Dumnezeu. Sfânta Rusie	290

Cartea a II-a

Capitolul I

Presimțiri groaznice. Importanța universală a Rusiei.
 Primii pași în secolul XX. Zilele lui Serafim și
 importanța lor. Însemnările lui Motovilov:
 convorbirea Cuviosului Serafim despre cei ce au intenții
 criminale împotriva Bisericii Ortodoxe și despre
 necazurile ei . Ce o așteaptă pe Rusia în lume? 347

Capitolul II 355

Capitolul III

Cuvântul cuviosului Efrem Sirul despre Antihrist 359

Capitolul IV

Scopul lucrării de față. Falșii mesia ai lui Israel.
 O însemnare din anul 1848 din cronica Sihăstriei
 Optina. Cuvintele starețului Macarie de la Optina.
 Sesizarea egumenului Antonie (Bocikov).
 Prezicerea starețului de la Optina, împărtășită
 egumenei Paulina de la Belev 367

Capitolul V

Scrisoarea fostului ober-procuror al Sfântului Sinod,
 ducele Alexandru Petrovici Tolstoi, trimisă la Sihăstria
 Optina, în care descrie un vis minunat.
 Tâlcuirea acestui vis de starețul Ambrozie 372

Capitolul VI

Încă un vis semnificativ și o scrisoare trimisă la
Sihăstria Optina de contele A.P. Tolstoi.
Tâlcuirea visului de starețul Ambrozie 377

Capitolul VII

Înainte-vederea sfinților – Cuviosul Serafim de Sarov –
despre sfârșitul lumii și despre Antihrist. Starețul
schiarhimandrit Eliodor de la Sihăstria Glinska și
vedenia sa cu stelele... „Privegheați și vă rugați”.
Cuvântul părintelui Ioan din Kronstadt. Cuvintele
semnificative ale starețului Ambrozie de la Optina,
spuse în anul 1882 sau în 1883. Cuvintele
mitropolitului Filaret al Moscovei spuse
arhimandritului Antonie 382

Capitolul VIII

V.S. Soloviov despre sfârșitul lumii și despre Antihrist.
V.L. Veliciko despre V.S. Soloviov 379

Capitolul IX

Cometa de la Kiev din anul 1882. Domnia de
treisprezece ani a împăratului Alexandru al III-lea.
Importanța acesteia. Durerea Rusiei. „Lumea zace în
răutate”. Înțelepciunea veacului acestuia ca o luptă
împotriva lui Dumnezeu 394

PREFATĂ LA A DOUA EDIȚIE

Neașteptatul succes al eseurilor mele, adunate într-un singur volum sub titlul *Cele mărețe în cele neînsemnate*, a epuizat într-un an toată ediția și a sălășluit în mine încrederea bucuroasă că vechile probleme ale duhului, nu numai că nu au rămas străine vremurilor noastre, ci, dimpotrivă, chiar dacă observăm întărirea vădită a răului mondial care triumfă, își întărește puterea și duhul și binele cel veșnic al marilor nădejdi creștine... Începând să lucrez la o a doua ediție a cărții mele, m-am hotărât să o completez cu noi eseuri apărute în acest an, în presă, dar și cu altele care văd lumina tiparului, pentru prima oară, în această ediție.

În prima categorie trebuie să amintesc: „Mica Slujitoare a Maicii Domnului și a lui Serafim, una dintre tainele iconomiei lui Dumnezeu”, „Ce așteaptă Rusia”, iar la a doua categorie: „Lăcașurile cerești” și „Antihrist, ca o apropiată posibilitate politică”.

Vreau să atrag atenția cititorului meu asupra ultimei categorii: aici va găsi dezlegarea mării taine a lumii, ascunsă până la vremea împlinirii sale finale. Taina s-a împlinit acum, cheia a fost găsită: se apropie sărbătoarea triumfală a împlinirii tuturor nădejdilor creștine, victoria întregii credințe creștine. Dar apropiatul triumf al credinței a adus mai aproape și înfricoșătorul timp al persecuțiilor lui Antihrist împotriva credinței, și nu fără voia lui

Dumnezeu se dă în „Antihrist, ca o apropiată posibilitate politică”, un semn despre cum să se pregătească lumea creștină ca să întâmpine, înarmată cu toate armele smereniei și ale răbdării, groaznicele ispite ale smintelilor care îi vor ademeni chiar și pe cei aleși.

„Cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui.”

Și dacă neputinciosului meu cuvânt i se va da să se atingă de inima cititorului meu, desăvârșind, astfel, ostenețile mele, îl rog doar un singur lucru – să pomenească în rugăciune numele autorului pentru autenticul folos al sufletului său și al meu în fața Nefățarnicului Judecător, Care va veni curând în lume cu slavă și cu putere multă.

Sankt-Petersburg, anul 1905

PREFATĂ LA A TREIA EDIȚIE

Ieșind la lumina tiparului, cu ajutorul lui Dumnezeu, deja a treia ediție a cărții mele *Cele mărețe în cele neînsemnate*, găsesc prilejul să spun câteva cuvinte cititorului meu, iubitor de Dumnezeu.

Nu îmi atribui mie sau talentului meu succesul operei mele, care a epuizat într-un timp relativ scurt două ediții ale cărții, ci voi Domnului meu, Căruia I-am slujit și Îi slujesc în măsura iubirii și a înțelegerii mele. Sunt un om cu desăvârșire străin față de literatura contemporană: nici cunoștințe, nici legături, nici comuniune în duh nu am avut cu nimeni dintre frații care scriu, poate cu mici excepții, și nici în viitor nu cred că voi avea. Așa că succesul cărții nu poate fi pus pe seama notorietății numelui. Dar, printre altele, cartea mea, a ros, ca un mic izvor, grosimea cojii anonimului și a indiferenței, și a curs ca un liniștit și sonor pârâiaș în marea cea nemărginită și clocotitoare a vieții, fără să se piardă în valurile ei, lăsând o urmă mică, dar vădită după gustul și culoarea șuvoiului său, deosebit de gustul și culoarea spumei și a sedimentelor care tulbură marea vieții omenești.

Marele rugător al pământului rusc, Ioan din Kronstadt, căruia i-a fost dedicată această carte, încă din timpul vieții, pe care i-o dedic și acum ca unui om viu, mi-a spus pe data 14 iulie 1906, la Mănăstirea Sfântul Nicolae – Babaevo:

- Scrie, îmi place tot ceea ce scrii!
- Dar pentru cine să scriu? am replicat eu. Cine mai citește astfel de scrieri?
- Dumnezeu binecuvântează, a răspuns Părintele Ioan. Se vor citi și se vor cumpăra.

Prin această binecuvântare a marelui păstor de la Kronstadt îmi explic răspândirea deosebit de neașteptată a eseurilor mele, adunate în *Cele mărețe în cele neînsemnate*. Mică este osteneala mea, dar mare a fost binecuvântarea asupra cărții.

Mare este și milostivirea lui Dumnezeu!

În a treia ediție a cărții am fost nevoit să fac unele modificări și completări esențiale, care au privit eseurile 9, 10, 11, 12. În eseu 9, intitulat în ediția a doua „Una dintre tainele iconomiei Dumnezeiești”, am inclus un nou articol: „Sfânta Rusie. Căutătorul cetății nevăzute. Ieromonahul schitului Sihăstriei Optina, Părintele Daniil (Bolotov)”. Am făcut aceasta pentru că la acest ieromonah se referea acea taină a iconomiei lui Dumnezeu, care, sub acest titlu, a fost obiectul eseului 9, din ediția a doua a cărții. Părintele Daniil s-a sfârșit pe data de 25 noiembrie 1907 și de aceea pot vorbi mai detaliat, descoperind cititorului și numele său, ceea ce în timpul vieții era imposibil din cauze cunoscute cititorului.

La eseu 10, „Locașurile cerești”, schimbările au fost doar în sensul unor prescurtări pe care le-am făcut cunoscând mai îndeaproape niște oameni, introduse în acest articol prin cuvintele unei a treia persoane, nu prin observațiile mele.

Eseurile 11 și 12 – „Ce o așteaptă pe Rusia” și „Antihrist, ca o apropiată posibilitate politică” au fost supuse unei prelucrări mai elaborate. Evenimentele vieții contemporane din Rusia și din lume, precum și părtășia mea, contribuția

mea la slujirea în duhul și în adevărul creștinismului militant, mi-au descoperit ceva nou, mare și îngrozitor, ceva ce era ascuns mie în 1905, când ieșea de la tipar a doua ediție a cărții. Această descoperire, dedusă din observațiile făcute asupra vieții spirituale și politice a popoarelor creștine și din studiul misterelor sectelor religioase ale Răsăritului, în special ale masoneriei, mi-au oferit material de o așa de mare importanță încât m-aș socoti un trădător al lui Hristos, Dumnezeuul meu, dacă nu aș împărtăși acest material și cititorilor, iubitori de Dumnezeu.

Mare și înfricoșătoare este „profunzimea satanică”, descoperită în eseurile 11 și 12, unite în cele trei ediții sub titlul „Este aproape Antihrist și împărăția sa, care vine pe pământ!”.

În încheiere, rog din nou pe tot creștinul ortodox căruia îi vine la inimă cartea mea să pomenească numele păcătosului ei alcătuitor, deocamdată pentru sănătate și mântuire, iar cu timpul, și pentru odihna sufletului său în Lăcașurile Cerești ale lui Dumnezeu Cel în Trei Ipostasuri, Căruia I se cuvine cinstea și închinăciunea și slava în veci.

29 ianuarie 1911

Serghei Nilus

care nu au primit pecetea șarpelui se vor bucura cu mare bucurie. Chinuitorul cu toți demonii, de asemenea cu toți păcătoșii vor fi legați și aduși la judecată. Și Împăratul îi va condamna la muncă veșnică și la foc nestins. Iar toți cei care nu au primit pecetea lui Antihrist și toți cei care s-au ascuns în peșteri, se vor veseli cu Mirele în lăcașurile veșnice și cerești împreună cu toți sfinții în veci nesfârșiți.

IV

*Scopul lucrării de față. Falșii mesia ai lui Israel.
O însemnare din anul 1848 din cronica Sibăstriei
Optina. Cuvintele starețului Macarie de la
Optina. Sesizarea egumenului Antonie (Bocikov).
Prezicerea starețului de la Optina,
împărtășită egumenei Paulina de la Belev*

Prezentând în capitolul anterior părerea autoritar-bisericească a cuviosului Efrem Sirul, privind personalitatea lui Antihrist, apariția sa, lucrările sale, starea lumii în zilele sale, a doua și slăvita venire a Domnului nostru Iisus Hristos și Înfricoșătoarea Sa Judecată, propun celor interesați de cercetarea acestei probleme, să studieze lucrarea științifică a profesorului Beleaev de la Academia Teologică din Moscova și la o bisericuță amintită mai sus, interesată atât prin locul unde a fost elaborată (Sihăstria Optina), cât și prin faptul că autorul ei, unul dintre ieromonahii Optinei, care

la alcătuirea ei s-a folosit dacă nu de colaborarea, atunci de binecuvântarea și îndrumarea marelui stareț Ambrozie. Scopul actualei lucrări nu este o cercetare științifico-teologică a obiectului dat, ci o încercare modestă a unui creștin de rând și a unui fiu credincios al Bisericii Ortodoxe să prezinte un răspuns deplin și amănunțit, privind semnele clare ale venirii apropiate a lui Antihrist și a sfârșitului lumii, care s-a dovedit o certitudine din prevederile stărețești, ale nevoitorilor contemporani și ale duhului creștin-ortodox sau din comuniunea cu oameni, având aceleași nădejdi și dispoziții sufletești, și în sfârșit, prin observațiile personale făcute asupra fenomenelor duhului și semnelor vremii, care din aceleași sau din alte motive au atras atenția autorului schiței de față.

Au trecut secole de când cuviosul Efreem Sirul ne-a prezentat mărturiile sale despre Antihrist, au trecut peste omenire furtuni nimicitoare în câmpul veșnicului ei duh. Nu o dată lumea creștină s-a cutremurat în freământul așteptării „venirii” „acelui mârșav”, „a omului păcatului și a fiului pieirii”, până la un timp orbit de necredință. Israelul a reușit ce în acest lung răstimp să primească cu înflăcărare și să respingă cu deznădejde 25 de falși mesia, care din zilele lui Mesia cel Adevărat au reprezentat în zadar pe farisei și pe cărturarii lui, iar actualul Antihrist nu ni s-a arătat până acum nici nouă, fiilor secolului XX, îmbătrânit în fărădelegi nu a venit nici Mântuitorul nostru să judece vii și morți...

Unde sunt făgăduințele venirii Sale? Deoarece, de când au început să moară părinții, de la începutul creației, toate au rămas așa...

Printre altele, liniștita adiere a Duhului Sfânt a anticipat smerenia credincioșilor că se vor împlini *vremile și anii pe care Tatăl le-a pus în puterea Sa.*

În Cronica vieții de zi cu zi a sfintei Sihăstriei Optina, care nu fără voia lui Dumnezeu a devenit, odată cu moartea lui Lev Tolstoi, cunoscută întregii lumi, s-au notat în anul 1848, următoarele:

Odată cu venirea anului 1848 s-au întâmplat mari nenorociri aproape în toată Europa. În Franța pe 24 februarie s-a declanșat revoluția, înlăturarea autorităților legale-republica. Din Franța acest șuvoi al iadului s-a revărsat și în teritoriile învecinate în afară de Rusia. În Rusia a fost holeră, secetă, incendii. Pe data de 26 mai, într-o miercuri la ora 12 ziua, a luat foc Oriolul, oraș de gubernie. Au ars 2.800 de case, pe apă bărcile au căzut pradă flăcărilor. În Eleț s-au făcut scrum 1.300 de case.

În aceeași Cronică și în același an citim: *24 iunie. Joi. În schit se serbează Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul și Înaintemergătorul Domnului. Pe la ora 3 după amiază a venit un nor îngrozitor cu fulgere și cu tunete din partea de sud-vest la o temperatură de 20 de grade. Totul s-a transformat într-o furtună înfricoșătoare cu ploaie torențială și gheață. În multe locuri din județul Kozelsk¹¹⁵ această furtună a produs distrugerii masive, mai ales la Sihăstria Optina. Biserica Icoana Maicii Domnului de Kozn și biserica de la spital au rămas fără o parte din acoperiș, au fost rupte crucile, la clopotniță s-a dărâmat turla; au avut de suferit acoperișurile din tablă de la trapeza, de la corpul de chilii ale fraților și la casierie; în multe alte locuri au avut de suferit acoperișurile din țiglă și în afară de mănăstiri au fost smulși din rădăcină mulțime de pomi fructiferi. În schit un brad care a căzut a avariat un turn, de la grajdurile de cai, iar în partea de sud-vest a schitului, de asemenea, un brad căzut a dărâmat doi stâlpi de piatră din*

---

¹¹⁵ Gubernia Kaluga, unde se găsește Sihăstria Optina.

curtea schitului. În pădurea mănăstirii au fost rupți sau scoși din rădăcină aproape două mii dintre cei mai vrednici brazi. Îngrozitoare furtună! Nimeni nu a mai pomenit așa ceva!...

Pe motivul acestei furtuni marele stareț Macarie de la Optina, învățătorul starețului Ambrozie a spus următoarele cuvinte monumentale:

Acesta este un semn îngrozitor al mâniei Dumnezeiești pentru lumea apostată. În Europa bântuie patimile politice, iar la noi stihiiile. A început cu Europa și se termină cu noi.

Răsfoind arhiva schitului Sihăstriei Optina, am găsit printre altele o scrisoare semnificativă a egumenului Antonie (Bocikov) de la mănăstirea Ceremenețk, scrisă în același an 1848 pentru stareții de la Optina:

Muțumesc părintelui Ion¹¹⁶ că și-a amintit de mine și s-a străduit să-mi scrie. Se pare că acum și rascolnicii și ortodocșii trebuie să se gândească nu la treburile lor personale ci la mânia lui Dumnezeu ce va veni asupra tuturor, care poate precum, o mreață, să-i prindă pe toți cei ce locuiesc pe pământ. Revoluția din Franța nu este un rău particular, individul, ci doar inflamarea acelor subterane trase sub tot pământul, mai ales al celui european, ca păstrător al culturii și duhovnicești și laice. Acum răscolul nu mai este înfricoșător, ci ateismul comun european. Timpurile păgânilor abia se sfârșesc; toți savanții europeni sărbătoresc acum eliberarea gândirii omenești din legăturile fricii și supunerii față de făgăduințele Dumnezeiești. Să vedem ce va face acest neom, care a aruncat de pe el lanțurile autorității și principiilor, a decenței și obiceiurilor. Vom vedea

---

¹¹⁶ Ieroschimonahul Ion era un fost rascolnic, mai apoi nevoitor-apologet al Ortodoxiei și demascator al rascolului. A murit în schitul Sihăstriei Optina pe data de 4 septembrie 1849.

cum va fi acest nou Adam la 48 de ani, care acum renaște din nobilul pământ al Europei, cum va fi această pasăre funestă clocită în cuibul Parisului? Acest om a fost pus la clocit de multă vreme; încă prin anii 1790 se încălzea și Napoleon care ieșise din găoace și-a ars aripile în incendiul Moscovei, parcă împreună cu el ne-am împăcat și cu războiul și cu zguduirile comune, dar, se vede, aceasta a fost doar un palavragiu, dar clocirea actuală se arată în timpurile noastre prea norocoase, în zilele păcii și afirmării. Dacă va triumfa Europa cea liberă și va înfrânge ultimul reazem-Rusia, ce poate aștepta, judecați singuri. Nu îndrăznesc să ghicesc, dar îl rog pe Preamăritul Dumnezeu, ca sufletul meu să nu vadă împărăția întunericului ce va să vină¹¹⁷.

Atunci încă nu se dăduse Europei libere să triumfe asupra Rusiei, autocrația era în mâinile puternice ale împăratului Nicolae I. De strajă Ortodoxiei stăteau doi Fila-reți – unul sfânt și celălalt înțelept și ceata ierarhilor, precum stelele pe tăria cerului.

Prevăzând acestea, marele stareț Macarie de la Optina îi spunea egumenei Paulina de la mănăstirea de femei din Belev, speriată de apariția în acei ani a apostaziei de la credința în Hristos a conducătorilor poporului rus.

Nici tu, nici copiii tăi, nici nepoții nu vor ajunge timpurile lui Antihrist, dar strănepoții tăi vor vedea venirea Domnului în slavă.

Egumena Paulina a murit la sfârșitul anilor 70 a secolului trecut, la vârsta de 68 de ani.

---

¹¹⁷ Egumenul Antonie (Bocikov) prevenea dintr-o renumită funcție negustorească din Petersburg. Tatăl său a fost primar al Petersburgului. Egumenul Antonie a primit o educație europeană și s-a consacrat slujirii lui Dumnezeu. La bătrânețe, în timpul unei epidemii din Moscova a obținut îngăduința să îngrijească bolnavii, aici s-a infectat de tifos exantematic și s-a sfârșit, punându-și viața pentru prietenii săi.

VII

Înainte-vederea sfinților – Cuviosul Serafim de Sarov – despre sfârșitul lumii și despre Antibrism. Staretul schiarhimandrit Eliodor de la Sihăstria Glinska și vedenia sa cu stelele... „Privegheați și vă rugați”. Cuvântul părintelui Ioan din Kronstadt. Cuvintele semnificative ale starețului Ambrozie de la Optina, spuse în anul 1882 sau în 1883. Cuvintele mitropolitului Filaret al Moscovei spuse arhimandritului Antonie

Să vezi căile Domnului și timpurile nenăscute, să vorbești despre viitor, ca și cum ar fi despre prezent, a arăta mai dinainte evenimente viitoare ca mâine și milostivirea lui Dumnezeu, nu poate să o facă nimeni, chiar dintre oamenii geniali. Dar pentru un drept, pentru un om plăcut lui Dumnezeu, copleșit de Duhul Sfânt, perdeaua care acoperă viitorul se întredeschide prin Mâna Atotvăzătorului în măsura permisă de Pronia Dumnezeiască pentru folosul sufletului omenesc și pentru scopurile mântuirii veșnice în Iisus Hristos, Domnul nostru. Atunci de ochii duhovnicești ai sfântului înainte-văzător se apropie în chip nevăzut perspectiva veșniciei și viitorul îndepărtat îl văd ca pe un timp prezent.

Un așa înainte-văzător din rangul prorocilor a fost cuviosul Serafim, făcătorul de minuni de la Sarov.

El, plăcutul lui Dumnezeu, nu s-a ferit să vorbească despre taina Antihristului și a sfârșitului lumii. Iată, ce a spus el uneia dintre monahiile apropiate de el cu duhul, una dintre primele viețuitoare de la Diveevo.

– Iată, maică, când la noi (la Diveevo) va fi gata catedrala, atunci clopotul lui Ivan cel Mare de la Moscova va veni singur la noi... Când va fi pus la locul său și va fi lovit și el va răsună, – părintele a făcut-o cu vocea sa –, atunci ne vom trezi împreună... O măicuțele mele ce bucurie va fi atunci! În mijlocul verii se vor cânta Paștele. Iar poporul, poporul va veni din toate părțile!

Tăcând puțin, părintele a continuat:

– Dar această bucurie o vom simți puțin timp. Ce va fi mai departe, maică, o așa durere cum nu a mai fost de la începutul lumii...

Și fața luminoasă a părintelui s-a schimbat deodată s-a întunecat și a luat o înfățișare tristă; aplecându-și capul, l-a lăsat în jos și lacrimile îi curgeau șiroaie pe obraz.

Cuviosul a mai spus:

– Când veacul se va sfârși, Antihrist la început va scoate crucile din Bisericile lui Dumnezeu și va pustii toate mănăstirile.

– Eu, nenorocitul de Serafim aș fi putut să vă îmbogățesc, dar nu va fi de folos. Aș fi putut și cenușa să o prefac în aur, dar nu vreau. La voi cele multe nu se vor înmulți și cele puține nu se vor împuțina. În ultimul timp veți fi îmbelșugați cu de toate, atunci va fi și sfârșitul a toate.

Cuviosul a mai spus:

– Și ce bucurie va mai fi! Dar noi nu vom mai trăi până atunci, când aici va fi o catedrală cu cinci turnuri. Nici tu, maică, nu vei vedea cum se vor săvârși acestea. Ce mare

bucurie va fi atunci! În mijlocul verii se vor intona cântările Paștelui, bucurie mare! Va veni la noi împăratul cu familia sa. Diveevo va fi Lavră, Vertianova va fi ars, iar Arzamsul gubernie.

După ce a rostit aceste cuvinte, cuviosul a început să plângă și a zis:

– Dar atunci viața va fi scurtă, îngerii abia vor avea timp să ia sufletele oamenilor. Și cine va trăi în așezământul meu, nu va fi uitat de mine și cine va da aici un ajutor, acela va fi izbăvit de chinuri. Iar clopotul de la Moscova, care stă jos lângă clopotnița lui Ivan cel Mare, va veni singur la voi și așa va suna încât vă veți trezi și întreaga lume va auzi și se va mira.

Așa erau prezicerile cuviosului Serafim despre sfârșitul lumii, despre timpurile și soroacele ei, despre soarta Diveevului și despre Antihrist. Judecă, cititorului, în ce măsură s-au întâmpat acestea!

În sudul Rusiei și în zilele noastre încă, zile atât de sărace în credință și evlavie, a înflorit nu demult (dea Domnul să înflorească și acum) duhovnicește, cârmuind cu stareții ei turma cea cuvântătoare a lui Hristos, sfânta Sihăstrie Glinska. S-au nevoit aici cu nevointă bună acești mari și tainici robi și nevoitori ai lui Dumnezeu și întru cei vrednici de laudă, precum soarele între lună și stele, strălucea cu pricepere duhovnicească, cu virtutea și cu înaintevedere, schiarhimandritul Eliodor, adormit în Domnul la sfârșitul anilor șaptezeci ai secolului trecut (secolul XIX), cu câțiva ani înainte de sfârșitul mucenicesc al împăratului Alexandru al II-lea.

Ne-a povestit despre dânsul unul dintre cei mai apropiați ucenici ai săi, duhovnicul Sihăstriei Glinska, ieromonahul Domn (s-a sfârșit în anul 1908), cunoscut personal de alcătuitorul acestei schițe:

La voi, la Sihăstria Glinska a trăit părintele Eliodor, un stareț cu o înaltă viață duhovnicească, iar printre ucenicii săi mă găseam și eu. Nu cu mult timp înainte de fericitul său sfârșit, cu câțiva ani înainte de uciderea mișlească a suveranului Alexandru Nicolaevici, ne-am adunat odată noi ucenicii lui în chilia sa. Era într-o seară; în chilie era un semiîntuneric; ardeau doar niște candelă înaintea sfintelor icoane... Stăteau tăcând la picioarele învățătorului, așteptând, ca starețul să rupă tăcerea. Și iată, starețul și-a plecat capul, și-a făcut cruce, a oftat și a zis: „Mă vedeți pe mine fiilor... Am citit în aceste zile Apocalipsa sfântului Ioan Teologul și sufletul meu și-a dorit să vadă cât timp Domnul va răbda toate fărădelegile lumii care se înmulțesc. Și eram în duh, fii mei; am văzut cum de la răsărit vine pe cer o stea mare și prea luminoasă și în jurul ei multe stele mari și strălucitoare. A trecut această stea pe bolta cerească și s-a înclinat spre apusul ei. Și am auzit o voce: «Aceasta este steaua împăratului binecuvântat!». Și o altă stea mai luminoasă, mai maiestoasă, am văzut ieșind la răsărit și în jurul ei stele luminoase. A trecut și această stea pe drumul ei și, de asemenea, s-a înclinat spre apus. Și aceeași voce mi-a spus: „aceasta este steaua împăratului Nicolae I”. Și după aceasta a ieșit de la răsărit o stea luminoasă și avea culoarea sângelui, în jurul ei erau niște stele ce o însoțeau și aveau și acestea o culoare sângerie. Și această stea nu a mai ajuns la apusul ei. S-a înspăimântat inima mea. Și o voce mi-a vestit: „Aceasta este steaua celui ce împărățește acum, a suveranului Alexandru Nicolaevici. Zilele sale se vor sfârși prin violență, va fi ucis de mâna unui rob eliberat de dânsul, la lumina zilei, pe străzile devotatei sale capitale”. Și am mai văzut o stea, care ieșea de la răsărit și era steaua cea mai strălucitoare și mai măreață decât toate stelele văzute mai înainte de mine.

Dar și zilele acestei stele vor fi scurtate. Aceasta este steaua împăratului Alexandru al II-lea mi-a spus mie vocea... După aceasta am văzut o altă stea...

Și starețul nu și-a terminat cuvântul său, l-a întrerupt și a început să plângă. Apoi, după puțin timp, starețul și-a plecat capul și a pronunțat câteva cuvinte mari și înfricoșătoare: „Privegheați și vă rugați, fiilor! Unii dintre cei care stau aici își vor dori moartea, dar moartea va fugi de la dânșii”.

Să amintim groaznicele cuvinte ale marelui rugător al pământului rusesc, părintele Ioan din Kronstadt:

După cum se pare, a venit curând ziua celei de a doua veniri a lui Hristos, deoarece a venit lepădarea de credință, prezisă de Scriptură, cu toate că nu s-a descoperit încă „omul păcatului, fiul pierzării” (Cuvânt în săptămâna a treia a Marelui Post, 5 martie 1907).

... A veni iarăși pe pământ Hristos? Va veni curând, dar va veni să judece lumea și să răsplătească fiecăruia după faptele sale... Se poate ca în curând să auzim vestea înfricoșătoare: „Mirele vine la miezul nopții”. (Cuvânt de la Buna Vestire, același an)”.

Celui care a scris aceste rânduri părintele Ioan i-a spus personal la ultima lor întâlnire din data de 14 iulie, anul 1906, la mănăstirea Sfântul Nicolae-Babaevo: *Dacă rușii nu vor mai avea pocăință, sfârșitul lumii este aproape!*

Pentru fiii credincioși ai Sfintei Biserici Ortodoxe vor fi de ajuns și acele mărturii ale dreptților, care au fost aduse de mine mai sus, pentru a-i convinge cât de periculoase și înfricoșătoare sunt timpurile pe care le trăim și în ce fel de trezvie și pocăință trebuie să ne petrecem zilele, pentru a avea coapsele încinse și candelile aprinse. Doar aceste lucruri le are în vedere această lucrare neînsemnată a mea, dar scrisă cu mare iubire. O, dacă ar putea să prindă în

sânul Bisericii și pe cei care stau înafara ei și unde încă nu s-a stins definitiv focul sfânt al căutării adevărului curat!

Dar înainte să ne îndepărtăm de sfințenia cuvintelor inspirate de Dumnezeu marilor nevoitori ai credinței ortodoxe voi prezenta cele auzite de mine în Sfânta Sihăstrie de la unul dintre sfătuitoarii marelui stareț Ambrozie:

Prin anii 1882 sau 1883, – nu îmi amintesc cu exactitate –, așa îmi povestea acest părinte contemporan, am fost la stareț cu niște scrisori pentru a le trimite nenumăraților săi admiratori și fii duhovnicești. Pe neașteptate, starețul s-a uitat țintă la mine. – Acum – a spus părintele Ambrozie, – Antihristul de acum, a apărut în lume! – Și văzându-mi nedumerirea și frica, starețul mi-a repetat aceeași frază.

Despre sensul și importanța acestei fraze, judecă tu însuși cititorule iubitor de Dumnezeu! Aceasta este vocea păstorilor și învățătorilor ortodocși ai creștinismului activ și nevoitor privind vremurile și soroacele pe care le trăim. Noi nu greșim, ni se pare nouă, dacă spunem că această voce izvorăște, provine din ceea ce se poate numi adevărata sare a Bisericii Ortodoxe a lui Hristos, acea sare, care încă *nu s-a stricat* și nu a fost aruncată *pentru a fi călcată în picioare*. Nu este îngrozitor, oare, acest clopot dintre toate clopotele bisericesti, care cheamă la pocăință, care anunță o stranie neliniște ce se mișcă deja către Rusia și totodată o mare *durere care nu a fost din veac și nici nu va mai fi?*

Pentru a pune pecetea veridicității finale pe mărturiile dreptilor înainte-văzători, care au fost aduse de noi mai sus, le completăm prin marea autoritate a Bisericii Ruse, mitropolitul Filaret al Moscovei:

Pe data de 1 octombrie 1867, așa a spus arhimandritul Antonie loçiitorul Lavrei Sfânta Treime a lui Serghie, cu

*o lună și jumătate înainte de sfârșitul marelui ierarh al Moscovei Filaret, am fost la dânsul pentru a-i înmâna un raport... Se poate ca eu să mor curând, – nu mi-a spus-o mie –, am în minte un sentiment de iluminare... Mă tem de o autoamăgire. Văd un nor groaznic, care vine de la Apus asupra Bisericii și a Rusiei, nu văd care va fi deznodământul...*¹²⁰

La sfârșitul anilor 70 ai veacului trecut, la zece ani de la sfârșitul ierarhului, *deznodământul* norului a fost dat să-l vadă stareții: Ambrozie de la Optina, Eliodor de la Glinska și Ioan de la Kronstadt. Avem mărturii ca această vedere a fost dată și multor altor drepti, dar, după cuvântul lui Dumnezeu sunt suficiente mărturiile acestor trei stareți contemporani nouă, pentru a se sublinia și cuvântul nostru spre folosul și întărirea credinței fraților noștri în Hristos.

---

¹²⁰ Arhimandritul Antonie a fost duhovnicul mitropolitului Filaret, prieten personal și stăruitor. Aceste cuvinte ne sunt cunoscute din însemnările egumenei Evghenia Oziorava de la Mănăstirea Patimile Domnului din Moscova.

VIII

V.S. Soloviov despre sfârșitul lumii și despre Antihrist. V.L. Veliciko despre V.S. Soloviov

Acum, după cum s-a văzut, vocea Ortodoxiei – adevăratul cuvânt al lui Dumnezeu a devenit și vocea bisericilor apusene. În mod aparte, ca cea lipsită de tainele Bisericii Apostolice, încă se mai menține erezia luterană, dar și aici problema lui Antihrist se pune în categoria celor mai contemporane și fierbinți probleme.

Așteptarea apariției apropiate a lui Antihrist și a sfârșitului lumii a trecut de la reprezentanții Bisericii lui Hristos în inimile și în mințile celor mai sensibili reprezentanți ai gândirii filozofice laice, care nu au întrerupt legătura cu Biserica, al cărei Cap este Hristos, fără de care *omul nu poate să facă nimic* (In 15, 5). Un astfel de reprezentant al speculației filozofice, care a păstrat legătura cu creștinismul, poate fi socotit, fără îndoială, adormitul Vladimir Sergheevici Soloviov, al cărui nume ca filozof este cunoscut nu doar în Rusia, dar și în toată lumea intelectuală. Este important faptul că momentul final al activității sale creatoare l-a ridicat până la înălțimile vederii eshatologice¹²¹ care s-a exprimat deosebit de clar în lumea de dinainte de

---

¹²¹ Eshatologie se numește învățătura teologică despre sfârșitul lumii.

moarte. Trei convorbiri. Principalul subiect tratat în această lucrare este puterea universală unificatoare a lui Antihrist, care crește din ciocnirea și amestecul binelui și răului din istorie, care împărătesc asupra masei omenirii. Ce importanță i-a dat gânditorul trecut în veșnicie acestei lucrări, se poate vedea din cuvintele finale ale prefetei: *Diversele neajunsuri, – așa scrie el în finalul lucrării sale –, și în această expunere corectată le simt și sunt conștient că nu este, deja, prea departe chipul morții palide, care mă sfătuiește încetîșor să nu amân tipărirea acestei cărțului în termeni nedefiniți și negarantați. Dacă mi se va mai da timp pentru noii lucrări, atunci le voi putea perfecționa și pe cele scrise mai înainte. Dar nu – cele arătate privind deznodământul istoric a luptei morale¹²² a fost făcut de mine în linii scurte, dar destul de clare și editez acum această mică lucrare cu simțământul de mulțumire a datoriei morale împlinite.*

În ce măsură a îmbrățișat răposatul filozof ideea și presimțirea apropiatei împărății a lui Antihrist o înfățișează cu putere și vivacitate rară, prietenul său, Vasile Livovici Veliciko¹²³ în monografia sa *Vladimir Soloviov. Viața și opera.*

Iată ce scrie acesta:

Cu aproximativ o lună înainte de moartea sa, în a doua jumătate a lunii iulie a anului 1900, stînd într-o seară la mine, deodată Soloviov m-a dat într-o parte și s-a exprimat că în ultimul timp este cuprins de o stare deosebită de tensiune religioasă, că în acest timp ar vrea să se roage nu

¹²² A binelui și răului, apariția lui Antihrist și sfârșitul lumii.

¹²³ În această privință Soloviov a greșit; trebuie să amintim ce au făcut în Barcelona ucenicii și slugile masonului Ferrero, când au reușit în anul 1909 să organizeze o grevă și o răscoală în această nefericită provincie. Aceleași lucruri s-au întîmplat și în Portugalia în timpul revoluției din anul 1910.

în singurătate, ci în prezența altor oameni la slujbele Dumnezeiești. I-am răspuns „că desigur, trebuie să se bucure de acest aflux de simțăminte înalte și să meargă la biserică”. Răspunsul său mi s-a părut straniu în acele clipe:

– Mă tem să nu fi scos afară din această biserică o oarecare nedorită nemulțumire. Mi-a fost chiar straniu faptul că văd că slujba Dumnezeiască se desfășoară solemn și fără obstacole. Simt apropierea unor timpuri, când creștinii se vor aduna iarăși să se roage în catacombe, pentru că va fi persecutată credința – poate mai puțin decât în timpurile lui Nero¹²⁴ dar cu mai multă finețe și cruzime: cu minciună, cu batjocuri, cu falsuri, dar și cu multe altele... Oare tu nu vezi cine se apropie? Eu văd, de mult timp văd...

Vocea îi tremura, în ochi i se vedea o durere profundă, fața uscățivă și mâinile în care avea niște mânuși negre (atunci încă nu se vindecase de o eczemă nervoasă), toate produceau o impresie apăsătoare. Atunci am atribuit bolii ultimele sale cuvinte. Apoi mi-am amintit, că le-am auzit nu întâia oară și le-am auzit în astfel de clipe, când nu putea fi vorba de nici cea mai mică suferință, de niciun fel de ascensiune nervoasă.

Încă acum opt ani în urmă (prin anii 1893-1894) el vorbea despre o iminentă venire a lui Antihrist – mai întâi colectivă, iar mai apoi întrupat într-o persoană aparte, cu aceeași seninătate științifică, în care un geolog ar vorbi despre schimbarea unei formații sau un meteorolog despre schimbări inevitabile ale climei. Despre aceste lucruri nu doar vorbea, dar a și scris, anume la început s-au strecurat

---

¹²⁴ A mai trăi doar trei ani după moartea lui Soloviov. Este demn de amintit că și Soloviov și Veliciko au murit de tineri, în deplina înflorire a puterilor fizice și duhovnicești. Această moarte a fost tainică și misterioasă.

indicii la fapte, pe care în mod deschis nu le-a numit anti-hristice; apoi a întrebuițat acest cuvânt ca apelativ pentru o grupă de fenomene caracteristice și, în sfârșit, a scris în renumitele „Trei convorbiri” direct deja „Povestirea despre Antihrist”. Este curios că odată, citind prietenului său această povestire în manuscris, l-a întrebat pe neașteptate:

– Dumneavoastră ce credeți, ce mi se va întâmpla pentru aceasta?

– De la cine?

– De la o persoană interesantă. De la el însuși!

– Ei, dar aceasta nu va fi prea curând.

– Mai repede decât credeți.

Prietenul lui Soloviov, care mi-a povestit acest episod și el însuși fiind puțin mistic, asemenea tuturor oamenilor credincioși, a adăugat apoi, nu fără tulburare:

– Trebuie să observăm totuși, peste câteva luni Vladimir Sergheevici plecase dintre cei vii, mai exact cineva l-a răsturnat din șa pe acest cavaler cruciat.

Pentru caracterizarea răposatului scriitor, V.L. Veliciko, problema sfârșitului lumii reprezintă un interes deosebit. Acum câțiva ani în urmă și-a exprimat profunda sa convingere că ultimele timpuri sunt aproape. Principala caracteristică el o scotea provizorie a gândirii filozofice, despre care ar fi complicat să spui ceva cu adevărat nou. În rest, în progresul tehnic amenințător, alături de succesele anarhiei și împietrirea burgheză a omenirii, el vedea semnele prevestite de Apocalipsă.

I se obiecta, că Evanghelia nu a fost încă primită de toate popoarele și de aceea omenirea nu s-a maturizat până la sfârșitul timpului. El răspundea că această ultimă condiție, conform Scripturii, nu va fi primirea, ci doar propovăduirea Evangheliei la toate popoarele, iar lucrul acesta este aproape săvârșit, deoarece nu există colțișoare pe globul

pământesc, unde să nu fi poposit misionari. De la un renumit geolog și pedagog am auzit odată și i-am transmis lui Vladimir Soloviov replica precum că pământul din punct de vedere geologic, nu este pregătit pentru o catastrofă prezisă de Scriptură.

Adormitul gânditor a izbucnit în hohote de râs:

– Noi nu suntem robii, ci stăpânii pământului. Ceea ce este bun pentru un evoluționist, mie mi se par niște fleacuri. Închipuie-ți că patru oameni de cinste joacă cărți, iar în acest timp izbucnește un incendiu în locuință, este posibil ca ei să spună: este prematur, este degrabă, nu am încheiat ultima partidă? Pentru rezolvarea problemei privind sfârșitul lumii, gradul de „maturizare” a scoarței pământești nu are o importanță mai mare decât o partidă de cărți.

Vladimir Soloviov a recunoscut visele privind progresul general, nu lipsite de folos din punct de vedere al dezvoltării energiilor umanității și el însuși considera a fi o prostie, ce contrazice învățătura creștină, care găsește că lumea „stă în rău”.

Gândirea privind apropierea sfârșitului lumii cu trecerea fiecărui om l-a captat pe răposatul gânditor și această idee și-a exprimat-o tot mai pronunțat și mai nervos.

Sfârșitul lumii, care se apropie, îmi bate în față ca o adiere clară, dar greu de prins, precum un călător, care se apropie de mare, îi simte aerul, înainte de a o vedea, așa scria Soloviov în una din scrisorile sale adresate lui Veliciko, cu câteva săptămâni înainte de apariția celor „Trei convorbiri” ale sale, care au provocat un val de nedumeriri la majoritatea publicului cititor, care nu știa ce imensă breșă a produs în peretele ce ascundea marea taină a fără-delegii acest articol nu prea mare ca volum.